

ΜΟΥΣΙΚΟΤΡΟΠΙΕΣ

Τεύχος 3/1990

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΦΟΙΤΗΤΩΝ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΤΡΑΔΩΝ ΤΟΥ ΑΠΘ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1990
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΣΤΗ ΖΩΗ/ΕΡΓΟ¹ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Με τη δημοσίευση του παρόντος κειμένου, το οποίο προαγγέλει ευρύτερη, αλλά και πληρέστερη, ομότιτλη εργασία του συντάκτη, ο τελευταίος δε στοχεύει τόσο στην προσθήκη μιας ακόμα εκδήλωσης θαυμασμού ή, πιο σωστά, σεβασμού απέναντι στο πρόσωπο του Μητρόπουλου (άλλωστε, θέλει να πιστεύει πως η περίοδος της οξείας μητροπουλίτιδας έχει παρέλθει οριστικά), που θα λάβαινε μάλιστα, λόγω της – σε λίγους μήνες – συμπλήρωσης τριάντα (30) χρόνων από το θάνατό του, καιροσκοπικό χαρακτήρα κινδυνεύοντας να κατηγορηθεί για υιοθέτηση της «τακτικής του όρνιου»², όσο στην ανιδιοτελή και καλοπροαίρετη ενίσχυση της προσπάθειας, που, ευτυχώς, εδώ και καιρό έχει αναληφθεί, απομυθοποίησής του και, ιδιαίτερα, στη μετατόπιση της οπτικής γωνίας κάτω από την οποία θεωρούνταν, μέχρι πρόσφατα τουλάχιστον, ο βίος του, από το αποτέλεσμα στην αιτία και από την εκδήλωση στην πρόθεση· για να είναι δε απόλυτα ειλικρινής ο συντάκτης, ομολογεί πως με την έρευνά του αυτή επιχειρεί όχι να προβάλλει τον Μητρόπουλο μέσα από το καθήκον, αλλά αυτό το τελευταίο μέσα από την ιδιαίζουσα περίπτωση του Μητρόπουλου, και φιλοδοξεί να υποκινήσει το ενδιαφέρον των περισσότερο από αυτόν αρμόδιων για μια συστηματική μελέτη της εξαιρετικά σπάνιας αυτής προσωπικότητας από ψυχολογική και, γενικότερα, φιλοσοφική σκοπιά.

Καρπός, ίσως όχι πλήρους ωριμότητας, μιας εσωτερικής και εξωτερικής, αντίστοιχα, έρευνας, οι δύο ενότητες του κειμένου που ακολουθεί διαπραγματεύονται συνοπτικά: το καθήκον γενικά, όπως ο συντάκτης δέχεται ή προτείνει και, πάντως, αντιλαμβάνεται το περιεχόμενό του, η μεν πρώτη· η δε δεύτερη, το καθήκον, όπως προβάλλεται μέσα από τη ζωή/έργο του Μητρόπουλου και το αντιλαμβάνεται ο συντάκτης (ο τελευταίος δηλώνει από την αρχή, μια και στο παρόν κείμενο απουσιάζει η τεκμηρίωση των αφορώντων σε αυτήν την ενότητα πορισμάτων, λόγω έλλειψης χώρου, ότι στηρίζεται αποκλειστικά σε γραπτά του Μητρόπουλου, λαμβάνοντας υπ' όψη και αξιόπιστες προφορικές μαρτυρίες τρίτων, και, τολμά να γράψει, στην προσωπική σχέση που τα τελευταία πέντε χρόνια ανέπτυξε μαζί του ο ίδιος, σχέση η οποία και του υπαγόρευσε τη διεξαγωγή αυτής της έρευνας).

1. Η επιλογή της «καθέτου» (σωστότερα της «πλαγιάς») ως συνδετικού των δύο συγκεκριμένων λέξεων «σημείου», αντί του συνηθισμένου σε ανάλογες περιπτώσεις συμπλεκτικού συνδέσμου «και», υπαγορεύθηκε από την ιδιομορφία του βίου του Μητρόπουλου, όπου ζωή και έργο, αρκετά σύντομα, όχι μόνο ταυτίστηκαν, αλλά και η πρώτη κατέστη μέσο του δεύτερου οδηγώντας τον στην πραγμάτωση της επί γης ανθρωπίνης παρουσίας και ύπαρξης.

2. Πβ. το φιλοξενούμενο στη στήλη «Αιχμές» του παρόντος τεύχους κείμενο του συντάκτη.

I

1. Ως καθήκον (εμείς, εδώ, και τώρα) νοούμε και δεχόμαστε την προτυπική μεσική εκείνη Δράση³, που, μέσα από την ελαχιστοποίηση των απωλειών τις οποίες συνεπάγεται η μετατροπή της προθεσιακής ενέργειας σε αντίστοιχη εκδηλωσιακή, εξασφαλίζει στην ελεύθερα επιλέγουσα αυτήν συνείδηση την επιτάχυνση της εξελικτικής της πορείας, ισοδυναμούσα η τελευταία με την, σε ανάλογο βαθμό, εντατικοποίηση της εμπάθουσας μέσα της, με σκοπό την πραγμάτωση της αυτοσυνειδησίας ή αυτουπέρβασης και, ουσιαστικά, αυτοαναίρεσής της ως τέτοιας, μέσα από την προσέγγιση και, τελικά, ταύτιση με το Είναι, που συνεπάγεται η Δράση αυτή.

2. Θεωρούμε αναγκαία στο σημείο αυτό την παράθεση μερικών εννοιολογικών διευκρινήσεων που θα καταστήσουν, στο μέτρο του δυνατού, σαφέστερες τις σκέψεις μας και, ταυτόχρονα, θ' αποτρέψουν τη δημιουργία συγχύσεων αφορουσών στη νοηματοδότηση των λέξεων με τις οποίες επιχειρούμε να εκφράσουμε αυτές τις σκέψεις, που μπορεί να παρεκκλίνει ή και να διαφορίζεται ριζικά από την κοινά αποδεκτή. Στα μέχρι τώρα δημοσιευμένα κείμενά μας χρησιμοποιήσαμε συχνά τον όρο «ενέργημα», ενώ στο παρόν θα επιμείνουμε ιδιαίτερα στον όρο «Δράση». Σε καμιά περίπτωση δεν ταυτίζουμε το περιεχόμενο των δύο αυ-

τών όρων, τη δε διαφορά τους εντοπίζουμε στο εξής: το μεν ενέργημα συνιστά την προς ορισμένη κατεύθυνση διάθεση ορισμένου, ποιοτικά και ποσοτικά, ενεργειακού κεφαλαίου δηλαδή την ετεροκατευθυνόμενη όδευση ενός δυναμικού ενεργειακού μορφώματος· η δε Δράση το αυτοκατευθυνόμενο δηλαδή το επιβαίνουν και κατευθύνον το ενέργημα, και γι' αυτό ανώτερης ποιότητας από αυτό, (ως ένα σημείο δυνάμει) δυναμικό ενεργειακό μόρφωμα ή, με μια λέξη πιο προσιτή, το περιεχόμενο του πρώτου⁴. Η σχέση ενεργήματος-Δράσης είναι σχέση φέροντος- φερόμενου⁵, αλλά, ταυτόχρονα και αντίστοιχα, και σχέση κατευθυνόμενου-κατευθύνοντος και, ως προς την, συναρτησιακά συνδεδεμένη η μία με την άλλη, εντασιακή και χρονική εκδήλωση του καθενός, συμπληρωματική. Σε μια πράξη, λοιπόν, διακρίνουμε ένα μέρος καθαρά τεχνικό (ενέργημα), με χαρακτήρα προωθητικό και κυρίως μεσικό⁶, που συνδέεται με το μέσο, και ένα μέρος πυρηνικό (Δράση), με χαρακτήρα καθοδηγητικό, τελεστικό, αλλά επίσης, σε ανώτερο όμως επίπεδο, και μεσικό, που συνδέεται με το «τέλος»· με άλλα λόγια, το ενέργημα συνιστά την ενεργειακή γόμωση, ενώ η Δράση τη «σημαντική», μιας πράξης, με την οποία προβάλλεται το προθεσιακό ενεργειακό μόρφωμα εξωσυνειδησιακά μετατρεπόμενο σε αντίστοιχο εκδηλωσιακό. Αν βούληση είναι, όπως σε άλλο γραπτό μας δεχτήκαμε⁷, η «συνειδητή

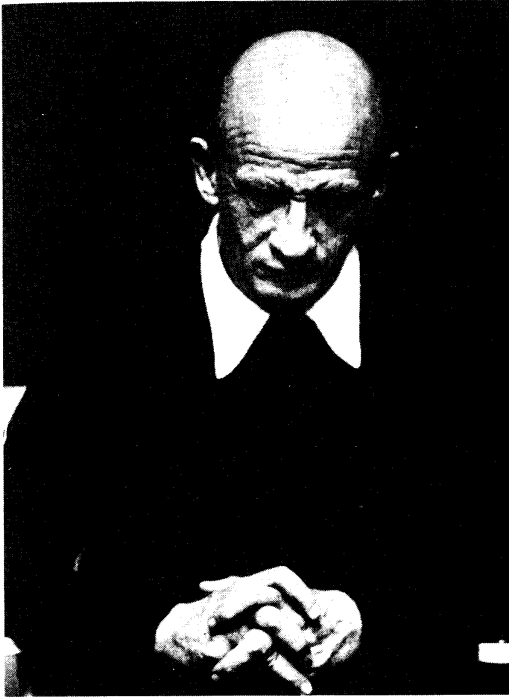
3. Η χρησιμοποίηση κεφαλαίου αρχικού γράμματος στη συγκεκριμένη λέξη υποδηλώνει εννοιολογική διαφοροποίηση από την ομώνυμη με μικρό αντίστοιχο γράμμα, που θα εκθέσουμε, έμμεσα έστω, στην §2.

4. Θα μπορούσαμε ίσως, επιχειρώντας δανειοληψία από το μαρξιστικό ορολογικό οπλοστάσιο, όχι όμως και στο πλαίσιο του μαρξισμού, να χαρακτηρίσουμε το ενέργημα «ενεργειακή βάση» και τη Δράση «ενεργειακό εποικοδόμημα».

5. Πβ. τον τρόπο μετάδοσης των ραδιοφωνικών λ.χ. εκπομπών (ερτζιανά κύματα).

6. Για το μέσο π.β. Η. ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗ, «Τι είναι Μουσική; (μέρος δεύτερο, τμήμα πρώτο: Διατύπωση τριών θεμελιωδών προτάσεων)», Μουσικοτροπίες, τ. 1/90, σσ. 38-43, ιδιαίτερα σελ. 40 κ.εξ.

7. Πβ. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, «Σχέδιο μεθόδου για μια πιο ουσιαστική προσέγγιση του μουσικού έργου», Μουσική Περιοδική Έκδοση Μ.Ω.Θ. τ. 2-3 (Απρίλιος 1990), σσ. 18-27.

της, δηλαδή η διαδικασία προβολής της στον εξωσυνειδησιακό χώρο, με τις απώλειες που είναι φυσικό αυτή να συνεπάγεται (φαίνεται από τα παραπάνω ότι αποδίδουμε στην πρόθεση χαρακτήρα περισσότερο διοργανωτικό παρά πρωτικό-αιτιακό). Αν η πρόθεση είναι πρό-θεση της εκδήλωσής της, είναι λογικό και η τελευταία να είναι μετά-θεσή της: αυτό το «προ» και «μετά» είναι που ορίζουν το Χρόνο. Η ύπαρξη του «προ» στην πρόθεση, η οποία εντάσσεται στο συνειδησιακό χώρο, υποδηλώνει την αναυτοτέλεια και εξάρτηση της συνείδησης από τον εξωσυνειδησιακό χώρο, τον κόσμο λόγω της αναυτάρκειάς της αναζητά στο «μετά» (την εκδήλωση της πρόθεσης), και στον κόσμο γενικά, τη συμπλήρωσή της, την ολοκλήρωσή της⁹: η πρόθεση δεν είναι άλλο παρά μια οργανωμένη εφόρμηση της συνείδησης στον κόσμο σε αναζήτηση του χαμένου της εαυτού. Η ολοκλήρωση αυτή συναρτάται με το βαθμό προσεγγιστικής και, τελικά, ταυτισιακής τάσης που θ' αναπτυχθεί ανάμεσα στο «προ» και το «μετά»: όταν πρόθεση και μετάθεση (εκδήλωση) ταυτιστούν, και άρα αναιρεθούν ως τέτοιες, τότε θα προκύψει η Θέση, θ' ακυρωθεί ο Χρόνος και η συνείδηση θα ολοκληρωθεί, ταυτιζόμενη με το Είναι¹⁰.

3. Το καθήκον προωθεί περισσότερο απ' οποιαδήποτε άλλη Δράση αυτήν την προσέγγιση πρόθεσης-εκδήλωσης μέσα από την ελαχιστοποίηση των συνεπαγόμενων, κατά τη μετατροπή της μιας στην άλλη, ενεργειακών απωλειών. Αναλυτικότερα, κάθε φορά που η συνείδηση αποφασίζει (ανά-

δέσμευση ενός ορισμένου (σε ποσότητα και ποιότητα) ενεργειακού κεφαλαίου»⁸, τότε εντοπίζουμε την πρόθεση στον προσδιορισμό «συνειδητή». Πιο συγκεκριμένα, ως πρόθεση δεχόμαστε το πλέγμα εκείνο των συνειδησιακών δεδομένων που συγκροτούν το πλαίσιο όπου εγγράφεται, σε συλληπτικό επίπεδο (δηλαδή εν σπέρματι), η όλη διαδικασία εκδηλοποίησης αυτού που από τα πριν η συνείδηση έχει επιλέξει ως στόχο

8. Π.β. ανωτ., σελ. 24.

9. Η ύπαρξη του «προ» της πρόθεσης δεν είναι άσχετη με την εμμονή του πολιτισμού μας στο «μετά», στην εκδήλωση, στο αποτέλεσμα, και όχι στην αιτία, και γενικά στη θεώρηση του κόσμου από τα κάτω προς τα πάνω· π.χ. μια κακή πράξη τιμωρείται, ενώ μια κακή σκέψη και πρόθεση όχι.

10. Πβ. Η. ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗ, «Τι είναι Μουσική; (μέρος πρώτο: Για τον ορισμό γενικά)», Μουσικοτροπίες, τ. αναγγελίας, σσ. 17-28, ιδιαίτερα σσ. 23-24.

ληψη πρωτοβουλίας: δράση) ή εξαναγκάζεται (ανταπόδοση δράσης που δέχτηκε: αντίδραση) να δράσει, και στο βαθμό που είναι ελεύθερη και εξελιγμένη, βρίσκεται αντιμέτωπη σε μια επιλεκτική διαδικασία: αυτήν του να ορίσει τη συγκεκριμένη Δράση μέσα από την οποία θα επιχειρήσει την προβολή της πρόθεσής της στον κόσμο. Ανάμεσα σε v ($v \in \mathbb{N}^*$) αντικείμενα επιλογής (Δράσεις δηλαδή) και με κριτήριο ιεράρχησης την ελαχιστοποίηση των απωλειών κατά τη διάρκεια της μεσικής τους λειτουργίας, είναι λογικό να υπάρχουν μόνο δύο οριακά και αντίθετο προσήμου [το v και το $v - (v - 1)$], το ένα από τα οποία ελαχιστοποιεί (στο μέγιστο βαθμό) τις απώλειες αυτές: η ελεύθερη επιλογή αυτής της Δράσης συνιστά την καθηκοντική Δράση. Εδώ πρέπει, νομίζουμε, να διαφορίσουμε τους όρους «καθήκον ως Δράση» και «καθηκοντική Δράση»: η έννοια του δεύτερου είναι υπάλληλη της αντίστοιχης του πρώτου. Πιο συγκεκριμένα, η σχέση του πρώτου με το δεύτερο είναι σχέση προτύπου-αντίγραφου (ως πρότυπο, όμως, το καθήκον δε χάνει το δυναμικό χαρακτήρα του ως Δράσης, γιατί, όπως κάθε πρότυπο, από τη φύση του και εξ' ορισμού, τείνει στην καθολικοποίησή του μέσα από τα αντίγραφα του, στα οποία παραχωρεί μέρος της ουσίας του, της ιδιαίτερης ποιότητας ενέργειάς του: όσο περισσότερο αντίγραφα μετέχουν της ουσίας ενός προτύπου τόσο αυτό καθολικοποιείται, αλλά και, ταυτόχρονα, εξασθενεί¹¹ πραγματώνοντας έτσι την αποστολή του). Καθήκον λοιπόν χρίζεται κάθε Δράση που

πληρώνει τις προϋποθέσεις της §1, ενώ καθηκοντική η μία και συγκεκριμένη Δράση που σε συγκεκριμένα συμφραζόμενα πληρώνει τις εν λόγω προϋποθέσεις: η ίδια, άρα, Δράση ανάλογα με τα συμφραζόμενα μπορεί ή όχι να χρισθεί καθηκοντική. Μία από αυτές τις προϋποθέσεις, αλλά και συνέπειες, του καθήκοντος είναι η ελαχιστοποίηση των ενεργειακών απωλειών κατά τη μετατροπή της πρόθεσης σε εκδήλωση, που οφείλεται στο γεγονός ότι η συνείδηση ελεύθερα επιλέγει την κατεξοχήν εναρμονίζουσα και συντονίζουσα αυτήν με το Νόμο Δράση. Είναι αναμφισβήτητη η ύπαρξη του Νόμου (ή Αιτιότητας), που ρυθμίζει τουλάχιστο τη λειτουργία του Κόσμου, και η εξάρτησή μας, όπως και όλων των δημιουργημάτων, από αυτόν¹², που συνεπάγεται δύο ειδών τάσεις ή φορές απέναντί του: προσεγγιστική (και, τελικά, ταυτοτική), και απωθητική, κάθε μία από τις οποίες προκαλεί ανάλογα αποτελέσματα: η πρώτη, εξελικτική επιτάχυνση, μια και η συνείδηση ακολουθώντας τη φορά του Νόμου συντονίζεται μαζί του και ελαχιστοποιεί τις όποιες ενεργειακές απώλειες: η δεύτερη, εξελικτική επιβράδυνση, μια και αυτή ακολουθώντας αντίθετη από αυτήν του Νόμου φορά έρχεται σε τριβή μαζί του και μεγιστοποιεί τις όποιες αντίστοιχες απώλειες. Το καθήκον, λοιπόν, είναι η πιο φυσική, συντονίζουσα περισσότερο από κάθε άλλη τη συνείδηση με το Νόμο Δράση. Πώς, όμως, η συνείδηση μπορεί να εξασφαλίσει την επιλογή του καθήκοντος; Χρειάζεται, οπωσδήποτε, διάκριση η οποία

11. Πβ. την περίπτωση των προτύπων μέτρων και σταθμών, τα οποία, ουσιαστικά, σήμερα έχουν χάσει την αξία τους μπροστά στα απειράριθμα αντίγραφα τους.

12. Αυτό που η επιστήμη χαρακτηρίζει εξαιρεση και σπάνιο ή ανεξήγητο φαινόμενο, και η θρησκεία θαύμα, εμείς το αποδεχόμαστε ως την τομή του γνωστού στον άνθρωπο μέρους του Νόμου και του άγνωστου σήμερα, αλλά γνωστού στο μέλλον, μέρος του: και τα δύο συνιστούν υποσύνολά του, και κάθε άλλο παρά βέβαιο είναι ότι θα τον γνωρίσει ποτέ στην ολότητά του. Όσο θα υπάρχουν εξαιρέσεις κανένας νόμος δε θα έχει απόλυτη ισχύ. Οι εξαιρέσεις είναι που ωθούν στην υπέρβαση.

αναπτύσσεται καθώς αυτή εξελίσσεται μέχρι όμως την, σε ικανοποιητικό βαθμό, ανάπτυξή της, η συνείδηση έχει στη διάθεσή της όπλα όπως η μνήμη, η δοκιμή, η αξιολόγηση, η επιμονή, αλλά και η πλάνη. Πιο πρακτικά, όταν επιλέγει μια καθηκοντική Δράση ελεύθερα, ουσιαστικά θέτει στον εαυτό της περιορισμούς όπως: μη παρέκκλιση από τον αρχικό στόχο, προσοχή και συγκέντρωση, προσαρμοστικότητα και επιμονή κατά την εκτέλεση, εξοστρακισμό κάθε ιδιοτέλειας και παρεισφρύζουσας επιθυμίας και, γενικά, αυστηρή προσήλωση στο στόχο και διάθεση όλου, αν είναι δυνατόν, του ενεργειακού κεφαλαίου που έχει στη διάθεσή της για την προσέγγισή του.

4. Η συνειδησιακή ελευθερία στην επιλογή των Δράσεων μέσα από τις οποίες η συνείδηση επικοινωνεί με τον κόσμο και εξελίσσεται, άρα και του καθήκοντος, αποτελεί πρώτιστο όρο, γιατί δεν είναι δυνατό μια καταναγκασμένη συνείδηση να επιλέξει μια Δράση που εξασφαλίζει ελαχιστοποίηση των απωλειών που αναφέραμε, αφού από την αρχή έχει αλλοιωθεί η πρόθεσή της, κάτι που συνεπάγεται τεράστιες ενεργειακές απώλειες. Κάθε ον, ανάλογα με το εξελικτικό επίπεδο και βαθμίδα όπου βρίσκεται, εκδηλώνει ένα βαθμό συνειδητότητας¹³: τα βρισκόμενα σε κατώτερα από αυτό του ανθρώπου εξελικτικά επίπεδα όντα (ορυκτά, φυτά, ζώα) εκδηλώνουν μικρό βαθμό (υπο-συνείδηση), η εξέλιξή τους στηρίζεται στο ένστικτο, δεν έχουν ελευθερία επιλογής δράσεων και είναι ανύπαρκτη η καθηκοντική Δράση: τα βρισκόμενα σε αντίστοιχα ανώτερα όντα (πλανήτες) εκδηλώνουν μεγάλο βαθμό (υπερ-συνείδηση), η εξέλιξή τους στηρίζεται στην εναρμόνισή τους με το Νό-

μο, δεν έχουν ελευθερία επιλογής, όπως τουλάχιστον εμείς την εννοούμε, γιατί έχουν ξεπεράσει αυτό το θέμα και το καθήκον παύει να είναι πρότυπο, και καθολικοποιούμενο αναιρείται ως τέτοιο. Στο ενδιάμεσο επίπεδο βρίσκεται ο άνθρωπος, με μέσο βαθμό συνειδητότητας (συνείδηση) και εδώ το θέμα της ελευθερίας παίρνει τραγικό χαρακτήρα. Η ελευθερία είναι κάτι πολύ σχετικό. Όσο και αν προσπαθήσει ο άνθρωπος να ελευθερωθεί από τα πάντα, ποτέ δε θα το καταφέρει. Θα πρέπει να κατανοήσει ότι και αυτή ακόμα είναι ένα μέσο, και όχι σκοπός, για την εξέλιξή του. Όλη, όμως, η γνωστή σε μας ιστορική περίοδος έχει ως μοχλό κίνησης τον αγώνα για την ελευθερία. Τελικά, φαίνεται πως ο άνθρωπος είναι δούλος της ελευθερίας του: κάποτε, όμως, θα πρέπει να ελευθερωθεί και από αυτόν το ζυγό. Η πιο πραγματιστική προσέγγιση στο θέμα είναι, νομίζουμε, τούτη: μια και δεν μπορεί κανείς να είναι απόλυτα ελεύθερος, ας διαλέγει τουλάχιστον ελεύθερα το ζυγό του. Η επιλογή του καθήκοντος πραγματώνει αυτήν τη θέση, αφού η ελευθερία της συνείδησης περιορίζεται στην επιλογή αυτή: από τη στιγμή που θα ορίσει το καθήκον ως Δράση της, η ελευθερία της ακυρώνεται, μια και εκούσια την παραχωρεί και προσχωρεί στη φορά του Νόμου.

5. Το καθήκον λοιπόν συνιστά, πέρα από κάθε ηθικολογισμό, τον οποίο με κάθε τρόπο προσπαθήσαμε ν' αποφύγουμε, την κατεξοχήν εξελικτική Δράση που ελεύθερα επιλέγει η συνείδηση. Θα μπορούσαμε να το παραλληλίσουμε με την παρακαμπτήρια οδό που οδηγεί τη συνείδηση από το (προσωπικό της) μονοπάτι στη λεωφόρο της εξέλιξης ή με τον αυχένα που συνδέει το σώμα (εκδήλωση) με το κεφάλι (πρόθεση)

13. Πβ. Η. ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗ, «Τι είναι Μουσική; (μέρος δεύτερο, τμήμα πρώτο)» ... σελ. 41.

του Κόσμου ή, τέλος, με το σημείο όπου ενώνονται η οριζόντια (συνείδηση) με την κάθετη (κόσμος) δοκό στο σταυρό της Δημιουργίας: το καθήκον συνιστά το σημείο τομής υπο- και αντικειμένου, συνείδησης και κόσμου, συνειδησιακής ελευθερίας και Νομικής υποταγής. «Δρω από καθήκον» δε σημαίνει για μας «δρω κατ' επιταγήν και προς συμμόρφωση θείκων ή ανθρώπινων νόμων και εντολών», αλλά «δρω ύστερα από ελεύθερη επιλογή και για

να εξελιχθώ». Το «πρέπει» του καθήκοντος, στην περίπτωση μας, παύει να έχει απρόσωπο και προστακτικό χαρακτήρα και παίρνει προσωπικό και δυναμικό. Τα νήματα της ζωής του ανθρώπου δεν κινούνται πια από τη Μοίρα, το Πεπρωμένο, αλλά από την ελεύθερη και εξελιγμένη συνείδηση. Το καθήκον δε δεσμεύει, απελευθερώνει και εγγυάται στη συνείδηση την εξέλιξή της και στον άνθρωπο το μέλλον που του αξίζει. Ας το εμπιστευτούμε...

Καθήκον: σιγουριά για το παρόν, ελπίδα για το μέλλον. Για ολοκάθαρες εξελιγμένες συνειδήσεις. Εμπιστευτείτε το, συμφέρει. **Καθήκον:** η σίγουρη επένδυση προσφέρει το μεγαλύτερο και αφορολόγητο τόκο. Όποιος από **καθήκον** έδρασε, σπουδαίο τίποτα δεν έχασε. Το συνιστούν όλες οι εξελιγμένες συνειδήσεις. Ό,τι αρχίζει ωραία, τελειώνει με πόνο/όσοι δρουν από **καθήκον**, το ξέρουνε μόνο... Θα το βρείτε σε όλα τα καλά συνειδησιακά καταστήματα.

II

6. Αν θα έπρεπε να επιλέξουμε παραδειγματικά το βίο ενός σημαίνοντα άνδρα του εικοστού αιώνα, που να επιδέχεται το χαρακτηρισμό «τραγικός», δε νομίζουμε πως θα υπήρχαν πολλοί που θα μπορούσαν ν' αντιπαραβληθούν με αυτόν του Μητρόπουλου. Το «τραγικό» δεν εντοπίζεται τόσο στην ύπαρξη ενός προκαθορισμένου τέλους στην πορεία του ήρωα (μοιραίο αναπόδραστο), όσο στην αμφιταλάντευση του τελευταίου, μολονότι έχει γνώση αυτού του τέλους, για το αν θ' αντισταθεί σε, ή ελεύθερα θα επιλέξει, αυτήν. Ο Μητρόπουλος υπήρξε τραγικός ήρωας σ' ένα προσωπικό έργο που, αν και δε γνώρισε το φως της δημοσιότητας με το οποίο λούστηκε στη διάρκεια της σταδιοδρομίας του, είχε, ωστόσο, άμεση επίπτωση στην τελευταία. Τη συγκεκριμένη πορεία που ακολούθησε (της οποίας η σταδιοδρομία του ήταν η εξωτερική μόνο όψη),

όχι χωρίς σοβαρές αμφιταλαντεύσεις, ακόμα και αμφισβητήσεις, στις οποίες όμως δεν επέτρεψε ποτέ να εξωτερικευθούν και να την επηρεάσουν, άμεσα τουλάχιστον, αρνητικά, επέλεξε με πλήρη συνειδησιακή ελευθερία. Επανερχόμαστε έτσι στο καθήκον.

7. Ο Μητρόπουλος ανήκει σ' εκείνη την κατηγορία εξελιγμένων όντων που, κατά καιρούς και όταν οι συνθήκες είναι ευνοϊκές, παρουσιάζονται στον κόσμο αυτό με σκοπό την προώθηση ενός συγκεκριμένου έργου ή, ακόμα περισσότερο, την ενσάρκωση ενός προτύπου. Από πολύ νωρίς διασθάνθηκε ή και αναγνώρισε την ιδιαιτερότητα της προσωπικότητάς του, αλλά τη συγκεκριμένη και ιδιαίτερη αποστολή του φαίνεται πως συνειδητοποίησε ήδη στα τέλη της τρίτης δεκαετίας της ζωής του, ύστερα από μια έντονη κρίση, σχετιζόμενη με την επιλογή της διεύθυνσης ως κύριου χώρου δράσης του και το θάνατο δύο συγγενικών

του προσώπων. Και η αποστολή αυτή δεν ήταν απλά η προσέγγιση του κοινού με την καλή μουσική ή η προώθηση, μέσα από την εκτέλεση και ερμηνεία της, της σύγχρονης μουσικής ή η πιστή απόδοση των προθέσεων του συνθέτη κατά την ερμηνεία του έργου του (τα παραπάνω βέβαια τα δεχόμαστε ως επιμέρους στοιχεία και εκφάνσεις αυτής της αποστολής, επιδιώκουμε όμως την υπέρβασή τους και αναζήτηση της ουσίας της), αλλά, πέρα απ' όλα, η ενσάρκωση ενός προτύπου ανθρωπιστικού (και όχι μόνο μουσικού). Με άλλα λόγια, ο Μητρόπουλος-άνθρωπος έπρεπε να μετεξελιχθεί σε Μητρόπουλο-πρότυπο, για να πραγματοποιήσει δε αυτό έπρεπε να επιλέξει ένα δραστικό, εξελικτικό μέσο, και το κατεξοχήν τέτοιο είναι το καθήκον. Το καθήκον λοιπόν είναι το κατεξοχήν μέσο που χρησιμοποίησε ο Μητρόπουλος για την αποστολή του, και ο Μητρόπουλος ένας κατεξοχήν πρεσβευτής του καθήκοντος.

8. Η επιλογή του καθήκοντος από τον Μητρόπουλο ευνοήθηκε σημαντικά από εξωγενείς παράγοντες όπως την έντονη θρησκευτικότητα, με έμπρακτο, αλτρουϊστικό χαρακτήρα, του οικογενειακού του περιβάλλοντος, τη γνωριμία και σχέση-ζωής (Διδάσκου-Μαθητή) με τον Άγιο Φραγκίσκο της Ασίζης, το θάνατο, σε μικρό μάλιστα χρονικό διάστημα, της αδερφής και του πατέρα του, την (εξωκαλλιτεχνική) απομόνωσή του στο ιδιοσυγκρασιακά ξένο του αμερικάνικο περιβάλλον σε καμιά περίπτωση όμως οι παράγοντες αυτοί δεν αναιρέσαν τον ελεύθερο και συνειδητό χαρακτήρα αυτής της επιλογής. Συχνά έλεγε, αναφερόμενος στη σταδιοδρομία του, όταν, σημαντικό

αυτό, άνθρωποι όχι του οικείου του περιβάλλοντος εκφράζονταν γι' αυτήν και τις ικανότητές του με θαυμασμό, ότι είχε τύχη. Είναι αλήθεια ότι στη διάρκεια, αλλά και στην έναρξή της, παρουσιάστηκαν ευνοϊκές συγκυρίες τις οποίες, όμως, δεν μπορούμε να δεχτούμε ως τύχη¹⁴, αφού στις περισσότερες από αυτές ελάχιστοι ή, ίσως, και κανένας δε θα μπορούσε ν' ανταποκριθεί και αξιοποιήσει εκτός από αυτόν, και άρα η «τύχη» του παίρνει προσωπικό χαρακτήρα, επομένως τι είδους τύχη είναι; (Πάντως δεν παίρνουμε ιδιαίτερα «στα σοβαρά» παρόμοιες δηλώσεις του Μητρόπουλου, που, όπως είναι γνωστό, προορίζονταν για τους δεόπληκτους θαυμαστές του, με σκοπό, μέσα από την αυτομείωση και αυτουποτίμησή του, την «εξανθρώπιση» του ειδώλου, και όχι προτύπου, που αθέλητα, από απλοϊκούς θαυμαστές, ή ηθελήμενα, από επιτηδευούς παράγοντες, κατασκευάστηκε, δηλαδή την προσέγγισή του από το κοινό, ώστε να προωθηθεί η καθολικοποίηση του προτύπου που ενσάρκωνε.

9. Το πρότυπο αυτό εκφράστηκε μέσα στους διάφορους χώρους δράσης του Μητρόπουλου, όπως ήταν φυσικό, με ιδιαίτερο και συγκεκριμένο τρόπο. Οι κυριότερες από τις επιμέρους αυτές εκφάνσεις του ήταν: i) Στον καλλιτεχνικό χώρο: με την ιδιότητα του πιανίστα, η σύμπραξή του σε σύνολα μουσικής δωματίου με σκοπό τη γνωριμία του κοινού με έργα της φιλολογίας του είδους αυτού· με την ιδιότητα του πιανίστα-διευθυντή, η προβολή παραγνωρισμένων ή νέων έργων για πιάνο και ορχήστρα, που το σύγχρονο ιδίωμα και οι πιανιστικές τεχνικές απαιτήσεις τους τα καθιστούσαν δυ-

14. Δεν πιστεύουμε άλλωστε στην τύχη, αλλά στην Αιτιότητα, στην αιτία και το αποτέλεσμα: αυτό που για πολλούς θεωρείται τυχαίο, για μας συνιστά ένα αποτέλεσμα του οποίου το αίτιο δε γνωρίζουμε, αλλά που με κάποιο τρόπο, συνειδητά ή όχι, φέρουμε, τουλάχιστο, μέρος της ευθύνης για την εκδήλωσή του το πού αποδίδουμε αυτές τις συγκυρίες θ' αναφέρουμε στην §10.

σπρόσιτα με την ιδιότητα του συνθέτη, η, πρώτη φορά για τα ελληνικά δεδομένα, υιοθέτηση σύγχρονων τολμηρών τεχνικών και εκφραστικών ιδιωμάτων που, σε συνδυασμό με τη στέρεη τεχνική του κατάρτιση, έδωσαν μια σειρά από πρωτότυπα για την εποχή τους έργα, και, όσο και αν φαίνεται παράξενο, η εγκατάλειψη ή παραμέλησή της (της σύνθεσης) για χάρη μιας πιο εξωστρεφούς ενασχόλησης με τη μουσική, αυτής του αναδημιουργού¹⁵ με την ιδιότητα του καλλιτεχνικού διευθυντή, η, σαφώς, κοινωνική πολιτική, εκλαϊκευτικού, μα, ταυτόχρονα, και παιδευτικού χαρακτήρα που όχι απλά ακολούθησε, αλλά και χάραξε, χωρίς όμως να παρεκκλίνει ουσιαστικά και σε μεγάλο βαθμό από τους ποιοτικούς του προσανατολισμούς με την ιδιότητα του διευθυντή ορχήστρας, η εκτέλεση και, πολλές φορές, ανάδειξη έργων παραμελημένων της παραδοσιακής φιλολογίας, η, με αποστολικό ζήλο, επιμονή του στην προώθηση της σύγχρονης συνθετικής δημιουργίας, ως αναδημιουργός, διακινδυνεύοντας, συχνά και σο-

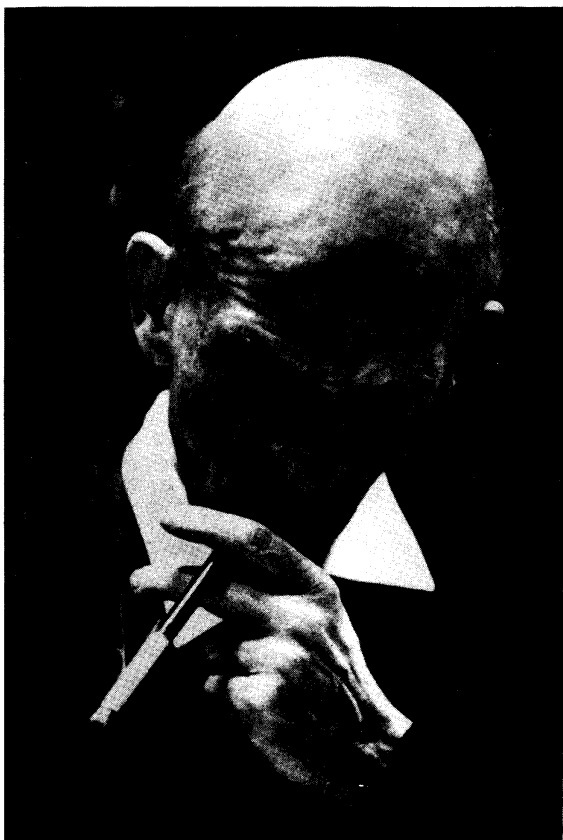
βαρά, την ίδια του τη σταδιοδρομία¹⁶, το υψηλό ποσοστό πρώτων εκτελέσεων, η προσωπική προβολή της ανάγκης ολοκληρωτικής γνώσης του ερμηνευόμενου έργου από τον ερμηνευτή, η προσαρμογή του τελευταίου στο πρώτο και η πιστή απόδοση όχι του γράμματος, αλλά του πνεύματός του, η επιδίωξη ερμηνειών όχι πρότυπων και τελειωτικών, αλλά πρωτότυπων και συνεχώς εμπλουτιζόμενων. ii) Στον παρακαλλιτεχνικό χώρο: η παιδαγωγική του δραστηριότητα, η μετάφραση στα ελληνικά (ξενόγλωσσων) μουσικών συγγραμμάτων, η αφιλοκερδής συμμετοχή του σε διαλέξεις, η ίδρυση μουσικών συνόλων, αλλά και ιδρυμάτων, η χορήγηση υποτροφιών, η ανάθεση σύνθεσης μουσικών έργων, η διατήρηση ανθρώπινων και φιλικών σχέσεων με τους μουσικούς, η ικανότητα προσαρμογής στις εκάστοτε (εξωκαλλιτεχνικές) συνθήκες, η ανάληψη οικονομικών επιβαρύνσεων για χάρη του καλλιτεχνικού του έργου, άμεσα (πληρώνοντας ο ίδιος) ή έμμεσα (με εγκατάλειψη οικονομικών δικαιωμάτων). iii) Στον

-
15. Διαισθάνθηκε, άραγε, πως, στον αιώνα που η μουσική σύνθεση υποσκελίστηκε (ή και ατρόφησε) από τη μουσική αναδημιουργία, και όχι απλά εκτέλεση, η αποστολή του θα πραγματωνόταν ουσιαστικότερα μέσα από την επιλογή της δεύτερης; Και αν ναι, σχετίζεται η τελευταία με, ή και εξηγεί, σ' ένα ορισμένο τουλάχιστον ποσοστό, την εμμονή του στην προώθηση της σύγχρονης συνθετικής δημιουργίας, ως αντιστάθμισμα της προσωπικής εγκατάλειψης του χώρου αυτού;
16. Σχετικά με το πολυσυζητημένο θέμα της αδιαφορίας που ο Μητρόπουλος επέδειξε απέναντι στην ελληνική συνθετική δημιουργία στη διάρκεια της μεγάλης του, αμερικάνικης και δεύτερης ευρωπαϊκής, αργότερα, σταδιοδρομίας, θέλουμε να διατυπώσουμε τις εξής σκέψεις: αν είναι γεγονός ότι στην περίοδο αυτή δεν παρουσίασε σχεδόν κανένα ή, έστω, ελάχιστα έργα ελλήνων συνθετών, δεν είναι, ωστόσο, βέβαιο, ποιοί λόγοι τον ώθησαν σε αυτήν του την ενέργεια, αν ήταν σκόπιμη, ή παράλειψη, αν ήταν ακούσια. Δεν πρέπει να ξεχνάμε όμως ότι ο κατήγορος, είτε έχει δίκιο είτε όχι, εκτίθεται, ενώ ο κατηγορούμενος μόνον όταν κριθεί ένοχος: απορούμε, με άλλα λόγια, γιατί τα πυρά κατευθύνονται στον Μητρόπουλο και όχι στους κατηγορούς του. Και εξηγούμαστε: με ποιο δικαίωμα αυτοί που τον υπονόμισαν, συκοφάντησαν και κατηγορήσαν, και τον ώθησαν, σ' ένα βαθμό, να εκπατριστεί, απαιτούσαν αυτός να τους ευεργετήσει, έστω και αν ήταν ο Μητρόπουλος; Το βάρος της ευθύνης, λοιπόν, δεν πέφτει τόσο στον Μητρόπουλο (και αυτό, μόνον ο ίδιος είχε το δικαίωμα να ρίξει στους ώμους του), όσο στους κατηγορούς του, οι οποίοι εξακολουθούν να φέρουν την κύρια ευθύνη για την καλλιτεχνική και, πέρα απ' όλα ηθική μιζέρια της μουσικής ζωής του τόπου αυτού. Οι ελάχιστες εξαιρέσεις εμφανίζονται και εξαφανίζονται, αλλά η καταθλιπτική, διαβρωτική μιζέρια μένει, γιατί οι εξαιρέσεις, τονωτικοί εμβολισμοί στο αιωνίως άρρωστο και ετοιμοθάνατο σώμα της ελληνικής μουσικής ζωής, έχουν δικαίωμα, ως ανήκουσες σε άλλο πεδίο από αυτό του κανόνα, να επιφέρουν διαφοροποιήσεις, όχι όμως και ν' ανατρέψουν τον κανόνα.

εξωκαλλιτεχνικό χώρο: η ανιδιοτέλεια, η ανεκτικότητα και κατανόησή του, η προσιτότητα και παραδειγματικότητά του (σύμφωνα με το παράγγελμα του προστάτη-Άγιου του), η φιλανθρωπική του δράση (άξια ιδιαίτερης μελέτης), η φυσιολατρεία, η υιοθέτηση ενός νέου σπουδαστή της μουσικής, η ασκητική ζωή που ακολούθησε. Ιδιαίτερα πρέπει να μνημονευθεί ο ρόλος της μεσικότητας στη ζωή/έργο του Μητρόπουλου. Ο τελευταίος συνειδητοποίησε και πραγματώσε όσο ελάχιστοι το μεσικό χαρακτήρα και λειτουργία τόσο του καλλιτέχνη, ιδιαίτερα του αναδημιουργού, όσο και του απλού ανθρώπου. Συγκεκριμένα, ως αναδημιουργός ανέδειξε τη μεσική του λειτουργία μέσα από τη μείωση, στο ελάχιστο, της παρέμβα-

σής του στο ερμηνευόμενο έργο, το συγκερασμό των πραγματικών προθέσεων του συνθέτη με το καταγραμμένο έργο του, την ελαχιστοποίηση των απωλειών ανάμεσα στην ιδεώδη και την πρακτικά δυνατή ερμηνεία του, την προσέγγιση, τεχνική και εκφραστική, των μουσικών με το ερμηνευόμενο έργο, την ελαχιστοποίηση των απωλειών ανάμεσα στη δοκιμαστική (πρόβα) και τελική εκτέλεσή του και, τελικά, την προσέγγιση του κοινού με αυτό. Η στάση του απέναντι στην τέχνη γενικά, και από την αρχή, ήταν σαφώς ωφελμιστική και χρησιμοθηρική, λιγότερο αρχικά και περισσότερο αργότερα: αναγνώριζε, λοιπόν, και αυτής το μεσικό χαρακτήρα, που σκοπό έχει να οδηγήσει τον άνθρωπο στην ολοκλήρωσή του (να εξέλχθει). Σε ό,τι, τέλος, αφορά στην εξωκαλλιτεχνική του ζωή, την οποία περιόρισε με τον καιρό σε αφάνταστο βαθμό, αγγίζοντας αυτήν την ίδια την αυτοαναίρεση, εξίσου πρόβαλε το μεσικό της χαρακτήρα μέσα από τη στάση, εκείνη, ζωής που αντιμετωπίζει τον ανθρώπινο βίο ως ευκαιρία και μέσο όχι μόνο για την προσωπική εξέλιξη, μα και γι' αυτήν των άλλων ανθρώπων και όντων γενικά. Αν ο Μητρόπουλος φαινόταν σε πολλούς ιδιόρρυθμος, αδιάφορος για τις προσωπικές ανθρώπινες σχέσεις, αυτό οφείλεται στο ότι, θέλοντας ν' αφιερωθεί ολοκληρωτικά στην αποστολή του, θυσίασε κάθε τι που θα τον αποσπούσε από αυτήν. Στα τελευταία, μάλιστα, χρόνια του βίου του είχε τόσο απορροφηθεί από αυτήν, ώστε ούτε καν τη σκεφτόταν, είχε ταυτιστεί μαζί της και απλά μόνο δρούσε.

10. Αν υποθεθεί πως υπήρξε ένα «μυστικό» στη σταδιοδρομία και, γενικότερα, πορεία του Μητρόπουλου, νομίζουμε πως ήταν τούτο: η συνεχής υπέρβασή του (εννοούμε εδώ τη συνεχή αποκάλυψη και ενεργοποίηση του «δυνάμει» της συνείδησης), που συνιστά και την κύρια συνέπεια της επιλογής και χρήσης του καθήκοντος. Τούτο δε,

γιατί, κάθε φορά που η συνείδηση «επιτελεί καθήκον», η εξελικτική της ταχύτητα παίρνει τιμή μεγαλύτερη από την αντίστοιχη που πριν είχε δηλαδή επιταχύνει την εξέλιξή της, άρα συνεχώς σημειώνει υπερβάσεις. Επιπλέον, όσο περισσότερο εξελίσσεται τόσο περισσότερο «λειτουργεί» σε ενεργειακά υψηλής ποιότητας («καριαά») πεδία και, άρα, μειώνοντας τις τριβές, ελαχιστοποιεί συνεχώς τις ενεργειακές απώλειές της μεγιστοποιώντας, έτσι, ταυτόχρονα και ανάλογα, την επιτάχυνσή της. Το καθήκον, λοιπόν, συνεπάγεται συνεχείς υπερβάσεις στις εξελικτικές βαθμίδες της συνείδησης. Το ίδιο όμως προϋποθέτει και περιορισμούς στην τελευταία. Με άλλα λόγια, το καθήκον περιορίζει (το εκδηλωμένο τμήμα της) τη συνείδηση για να την απελευθερώσει (το ανεκδηλωτο τμήμα της). Η, μέσα από το καθήκον, εξελικτική πορεία της συνείδησης προς την ολοκλήρωσή της, συνιστά μια διαδικασία αποφαιτική, αφαιρετική: η συνείδηση συρρικνώνεται εκτασιακά, περιορίζει το πλάτος της εκδήλωσής της, και πληρώνει το βάθος της¹⁷, εντείνει την εμβάθυνσή της. Στην περίπτωση του Μητρόπουλου αυτό εκφράζεται με τη σταδιακή εγκατάλειψη κάθε άλλης δραστηριότητας, ως καλλιτέχνη, για χάρη της διεύθυνσης, και την «εξαφάνιση», ως ανθρώπου, κάθε ίχνους προσωπικής ζωής για χάρη της αποστολής του. Αυτή η συνεχής υπέρβαση τον οδήγησε στα πρόθυρα της απανθρωποίησης. Μέσα από αυτήν, αποκάλυψε λανθάνουσες δυνάμεις και ενεργειοδότησε την αποστολή του. Πού αλλού μπορούν ν' αποδοθούν οι εκπληκτικές ικανότητές του: η μοναδική, μέχρι σήμερα, απομνημονευτική του ικανότητα, η εκπληκτική του αντοχή σε σωματικές και νοητικές κακουχίες και προκλήσεις, η αξιοθαύμαστη προσαρμοστικότητα του, η ανεξήγητη

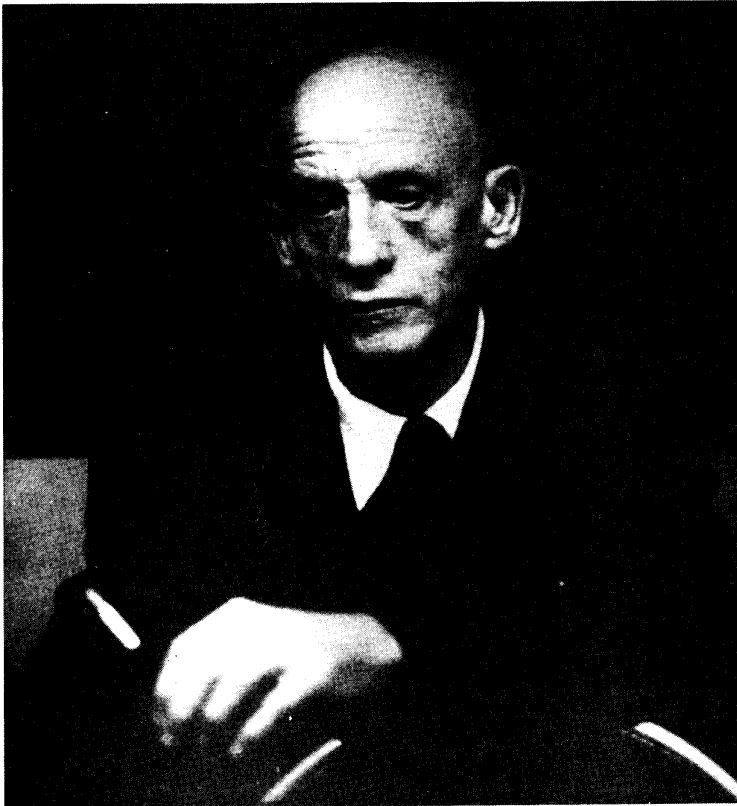
υποβλητικότητα του; Το γεγονός, δε, της ύπαρξης ευνοϊκών συγκυριών («τύχης») στη σταδιοδρομία του το αποδίδουμε, χωρίς διασταγμό, στο καθήκον: ένας «άνθρωπος του καθήκοντος» όπως ο Μητρόπουλος, με αδάμαστη θέληση, με τρομερή προσαρμοστικότητα και ετοιμότητα, με απάνθρωπη αντοχή σε κάθε είδους δοκιμασίες, όχι μόνο είναι σε θέση να εκμεταλλευτεί θετικά κάθε είδους συγκυρίες, αλλά και να δημιουργήσει ο ίδιος ευνοϊκές με άλλα λόγια, δεν «είχε» τύχη, αλλά «προκαλούσε» τύχη (όπως ένας μάγος προκαλεί βροχή), αφού είχε την ικανότητα ν' ανατρέπει κάθε είδους δυσχέρειες και να δημιουργεί θριάμβους, εκεί που άλλοι μόνο αποτυχία θα εγγυόντουσαν. Το θέμα λοιπόν «τύχη» στον Μητρόπουλο πρέπει να θεωρηθεί, τουλάχιστον, ως αβάσιμο.

11. Ο Δημήτρης Μητρόπουλος υπήρξε απόστολος, με όλο το βάθος και πλάτος της έννοιας. Αποστολή του υπήρξε η ενσάρκωση ενός προτύπου ανθρωπιστικού, και μάλιστα σε μια κρίσιμη εποχή (με κορυφαίο γεγονός το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο), όπου οι ανθρωπιστικές αξίες κατέρρεαν, και στη χώρα εκείνη (Η.Π.Α.) που επηρέαζε, πέρα απ' όλα, πολιτιστικά, αλλά, δυστυχώς, αρνητικά, περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη, τον υπόλοιπο πλανήτη: το πρότυπο αυτό εκφράστηκε μέσα, κυρίως, αλλά όχι αποκλειστικά, από τη δράση του ως αναδημιουργού. Το κατεξοχήν, ή και αποκλειστικό, μέσο που χρησιμοποίησε για την πραγμάτωση αυτής της αποστολής υπήρξε το καθήκον, του οποίου ο ίδιος υπήρξε ιδανικός πρεσβευτής. Συνέπεια της χρησιμοποίησής του, και κινητήριος μοχλός για την πορεία που ακολούθησε ο Μητρόπουλος, υπήρξε η συνεχής υπέρβαση των ορίων και ικανοτήτων του, μέσα από μια τάση εξωτερικής συρρικνώσεως και, ταυτόχρονα, εσωτερικής εμβά-

17. Πβ. τον τρόπο λειτουργίας ενός γεωτρύπανου.

θυσης. Η κατάταξη του Μητρόπουλου στο πάνθεο των μεγίστων αναδημιουργών της μουσικής τέχνης είναι νόμιμη και δικαιολογημένη, όχι όμως και δίκαιη: ο Μητρόπουλος αυτάξια δικαιούται μια θέση μεταξύ των μεγάλων ανθρωπιστών του αιώνα μας, δίπλα στον Schweitzer και τον Gandhi. Προσωπικά, δε, θεωρούμε την περίπτωση του ως μοναδική, και την παρουσία του ως ένα από τα μεγαλύτερα «θαύματα» της ευρωπαϊκής δυτικής έντεχνης μουσικής. Το γεγονός ότι η λάμψη του, εκτυφλωτική όσο ζούσε, όχι απλά δεν εξασθένησε, αλλά και δυναμώθηκε, μαρτυρεί το παραπάνω. Από την άλλη

μεριά όμως, και σύμφωνα με τα όσα για την καθολικοποίηση του προτύπου γράψαμε, ανησυχούμε, γιατί η ενίσχυση του προτύπου σημαίνει πως δεν καθολικοποιείται, δηλαδή δεν υπάρχουν αντίγραφα του. Θα προτιμούσαμε λοιπόν να εξασθενήσει η λάμψη του, ως συνέπεια της μετοχής του από τους θαυμαστές του π.χ.¹⁸, όπως και αυτός, νομίζουμε, θα ήθελε, ώστε να εξελιχθούν όσο το δυνατόν περισσότεροι άνθρωποι ακολουθώντας το παράδειγμά του, γιατί δεν έχει νόημα και χρησιμότητα μια φωτιά που δε ζεσταίνει...

18. Αν π.χ. οι οπαδοί μιας θρησκείας ακολουθούσαν πιστά τις εντολές του ιδρυτή της, δε θα τον θεοποιούσαν, αφού θα προσέγγιζαν το επίπεδό του· η θεοποίηση και ειδωλοποίηση είναι έργα αδύνατων ανθρώπων που προσπαθούν έτσι να δικαιολογήσουν την οκνηρία και απροθυμία τους να μιμηθούν το πρότυπο που θεοποιούν ή ειδωλοποιούν.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Ο συντάκτης θα ήθελε να εκφράσει τις θερμές του ευχαριστίες στην κα Καίτη Κατσογιάννη που, δημοσιεύοντας μέρος της αλληλογραφίας του Μητρόπουλου με αυτήν, έδωσε μια πολύτιμη, την πιο πολύτιμη ίσως, πηγή πληροφοριών για τον ίδιο, από τον ίδιο, στην οποία, σχεδόν αποκλειστικά, στηρίχθηκε η έρευνά του αυτή, μέρος της οποίας αποτελεί η δημοσίευση αυτή. Επίσης τον κο δρα Απόστολο Κώστιο, που με τη θεμελιώδη μονογραφία του για τον Μητρόπουλο, κυρίως δε για τη διακριτική και ανοιχτή, σε περαιτέρω ερμηνείες, στάση του απέναντι στο αντικείμενό του, έδωσε στο συντάκτη, και όχι μόνο σε αυτόν, την ευκαιρία μιας πρώτης και σοβαρής γνωριμίας με τον Μητρόπουλο, που εξελίχθηκε σε προσωπική και βιωματική σχέση μαζί του. Τέλος, τον ίδιο τον Δημήτρη Μητρόπουλο, που με την παρουσία και το έργο του, έδωσε στο συντάκτη ένα πολυτιμότερο στήριγμα, σε δύσκολα γι' αυτόν χρόνια, και υπήρξε, και συνεχίζει ακόμα να είναι, γι' αυτόν πνευματικός οδηγός αξεπέραστου ύψους και μοναδικής ποιότητας. Παρ' όλη αυτήν την προσωπική σχέση, ο συντάκτης επεχείρησε να τηρήσει αυστηρή αντικειμενικότητα κατά την έρευνα αυτή, θεωρεί όμως ότι μια προσωπική σχέση με το αντικείμενο έρευνας, και εφόσον ο ερευνητής μπορεί ν' αντέξει στους πειρασμούς της υποκειμενικότητας, είναι αναγκαία, γιατί αυτό που τελικά πρέπει να ενδιαφέρει είναι η προσέγγιση της Αλήθειας και ο ερευνητής έχει δικαίωμα να δοκιμάσει και ν' αναμίξει όποιους τρόπους προσέγγισής της έχει στη διάθεσή του. Η έρευνα αυτή, καθώς και η παρούσα δημοσίευση, συνιστούν γι' αυτόν καθηκοντική Δράση, ως φόρος τιμής και εκδήλωση άμετρου σεβασμού στο πρόσωπο του Μητρόπουλου. Η μνήμη ενός τέτοιου άνδρα δεν είναι δυνατόν, παρά μόνο ενδεικτικά, να τιμηθεί με συναυλίες, εκδόσεις, ομιλίες, άρθρα κ.λ.π. Μπορεί να τιμηθεί μόνο με τη μίμηση, στο μέτρο που ο καθένας μπορεί, του προτύπου που αυτός ενσάρκωσε. Πόσοι όμως, και ιδιαίτερα συμπατριώτες του, έχουν το ανάστημα να το μιμηθούν; Οι Έλληνες, κατεξοχήν πολιτικολόγων ή μάλλον πολιτικογίζων, λαός, και διόλου πολιτικός, έχουν την τάση να θεωρούν τα λεγόμενα ως πράξεις και όχι τις πράξεις ως πραγματικά λεγόμενα. Πόσοι από αυτούς, από εμάς, μπορούν και μπορούμε, αντί να μιλάμε ασυναρτήτως και με υπερθετικίζοντα λόγο γι' αυτόν, να σωπάσουμε και να δράσουμε σύμφωνα με το παράδειγμα που έδωσε; Εκείνο που φαίνεται να κατατάσσει κάποιον στον ελληνικό λαό είναι μάλλον τα ελαττώματα παρά τα προτερήματά του, τουλάχιστο, εδώ και χρόνια. Κλείνοντας τη δημοσίευση αυτή ο συντάκτης θα ήθελε να προτείνει, δε γνωρίζει αν σοβαρά ή σκωπτικά, αν όχι την ανακήρυξη του Μητρόπουλου σε Εθνικό Ευεργέτη, από την Πολιτεία, τουλάχιστον την ανακήρυξή του από τις αρμόδιες εκκλησιαστικές Αρχές σε Άγιο προστάτη της μουσικής. Όσο και αν φαίνεται απίστευτο, το τελευταίο είναι πιο πιθανό να πραγματοποιηθεί απ' ό,τι το πρώτο, γιατί αν το ηθικό μεγαλείο του ήταν αναμφισβήτητο όσο ζούσε ακόμα, η αναγνώριση του πρωταγωνιστικού κυριολεκτικά ρόλου του στη μουσική ζωή του τόπου, ακόμα και σήμερα θα συναντούσε αντιδράσεις από τα «μπαρακούντας» του χώρου, που φαίνεται πως δεν είναι εξωτικό είδος για τα ελληνικά μουσικά, και όχι μόνο, δεδομένα. Καλή χώνεψη...

Σύνταξη-Καταγραφή:
Ηλίας Χρυσοχοϊδης, 3-8-90